

Sygnatura akt VII U 2920/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Gdańsk, dnia 3 kwietnia 2024 roku

Sąd Okręgowy w Gdańsku, VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Joanna Wojnicka-Blicharz

Protokolant: st. Sekretarz sądowy Hanna Beyrowska

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2024 roku w Gdańsku na rozprawie

sprawy I. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

o prawo do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym R. K.

na skutek odwołania I. P. od decyzji z dnia 10 października 2023 r. znak: ((...))

zmienia decyzję z dnia 10 października 2023 roku wydaną w sprawie (...) w ten sposób, że przyznaje I. P. prawo do wypłaty niezrealizowanego świadczenia za październik 2022 roku po zmarłym R. K..

sędzia Joanna Wojnicka-Blicharz

Sygn. akt VII U 2920/23

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 października 2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił I. P. prawa do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym R. K. w dniu 5 października 2022 r. Organ rentowy wskazał, iż nie znajduje się ona w kręgu członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej, a zmarły nie był na jej utrzymaniu (k. 14 akt emerytalnych).

Od powyższej decyzji odwołała się ubezpieczona I. P. wnosząc o jej zmianę i przyznanie jej prawa do niezrealizowanego świadczenia emerytalnego za miesiąc październik 2022 r. po zmarłym w dniu (...) R. K., którego jest jedyną spadkobierczynią. Ubezpieczona wskazała, że jej brat był osobą samotną, schorowaną i mieszkał osobno. Nadto podała, iż od wiosny 2022 r. ze względu na jego stan zdrowia opiekowała się nim i pomagała w zwykłych czynnościach życia codziennego. Jednakże po udarze, który przeszedł w dniu 13 sierpnia 2022 r. stał się osobą całkowicie niezdolną do samodzielnej egzystencji. Następnie wskazała, iż zapłaciła za opiekę w ZOLu za wrzesień i październik 2022 r. Nadto ubezpieczona wniosła o zwolnienie jej od kosztów sądowych i innych opłat (k. 3-4, 15-16 akt sprawy).

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu odpowiedzi na odwołanie pozwany podtrzymał argumentację zaprezentowaną w zaskarżonej decyzji oraz wskazał, że świadczenie pomocy (opieki) nie wchodzi w zakres pojęcia „pozostawania na utrzymaniu”, które ma ściśle materialne znaczenie, a jego miarą jest zapewnienie środków pieniężnych koniecznych do zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb osoby pozostającej na utrzymaniu. Zdaniem organu zmarły, który pobierał emeryturę w kwocie 4.037,39 zł brutto nie pozostawał na utrzymaniu wnioskodawczyni. (k. 7-7 v. akt sprawy).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony R. K. urodził się dnia (...) Wnioskodawczyni I. P. jest siostrą R. K..

Ubezpieczony był kawalerem, nie miał żony ani dzieci. Ubezpieczony prowadził jednoosobowe gospodarstwo domowe i mieszkał w G.. Ubezpieczony R. K. był schorowanym człowiekiem, cierpiał z powodu prostaty i przepukliny, nadciśnienia, miał problemy z chodzeniem. Jego siostra I. P. raz z mężem M. P. od wielu lat wpierali go zarówno finansowo jak i psychicznie. Jak była taka potrzeba to zawozili go do lekarzy oraz na rehabilitację.

W dniu 13 sierpnia 2022 r. R. K. doznał udaru mózgu i wobec tego przebywał w Uniwersyteckim Centrum (...) w okresie od 13 sierpnia 2022 r. do 22 września 2022 r., a od 22 września 2022 r. przebywał w całodobowym Zakładzie (...) w G..

Miesięczny koszt pobytu we wrześniu wyniósł 1.003,83 zł, do tego należało doliczyć opłaty dodatkowe za leki oraz środki higieny. Ubezpieczona dysponowała emeryturą ubezpieczonego, z której dokonywała opłat za pobyt brata w placówce opiekuńczej i zakupu leków i wyrobów medycznych. Nadto dokonała zakupu wszystkich potrzebnych rzeczy ze spisu rzeczy, które należało dostarczyć do ZOL w dniu przyjęcia R. K.. W tym między innymi zapas aktualnie przyjmowanych leków, chusteczki nawilżone, ręczniki, ubrania, przybory do golenia. Zgodnie z umową z placówką opiekuńczą opłata za pobyt R. K. w domu opieki była płatna z góry za każdy miesiąc pobytu w terminie 7 dni od wystawienia faktury, osobą odpowiedzialną za regularne uiszczanie opłat była I. P.. Nadto, ubezpieczona poniosła opłaty na utrzymanie mieszkania ubezpieczonego.

R. K. zmarł (...)

Opłata za pobyt R. K. w domu opieki w październiku 2022 r. wyniosła 3.346,10 zł i została opłacona przez I. P., jednakże z uwagi na śmierć R. K. zwrócono ubezpieczonej kwotę 2.616,40 zł. Zatem pobyt w październiku 2022 r. wyniósł 729,70 zł.

Emerytura R. K. za październik 2022 r. wyniosła 4.037,39 zł brutto (3.553,39 zł netto).

okoliczności bezsporne, a nadto: odpis skrócony aktu zgonu – k. 7 akt emerytalnych, karta informacyjna leczenia szpitalnego – k. nienumerowana akt emerytalnych, umowa z dnia 21.09.2022 r. wraz z załącznikami – k. nienumerowana akt emerytalnych, potwierdzenie wykonania przelewu – k. nienumerowana akt emerytalnych, faktury VAT – k. nienumerowana akt emerytalnych, informacja z ZUS – k. 26 akt sprawy, zeznania świadka M. P. – k. 41-42, protokół elektroniczny – k. 44 akt sprawy, zeznania ubezpieczonej I. P. – k. 42, protokół elektroniczny – k. 44 akt sprawy,

Decyzją z 10 marca 2009 r. pozwany organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 1 marca 2009 r. Świadczenie wyniosło 2.774,04 zł. W kolejnych latach emerytura podlegała waloryzacji. Kwota świadczenia należnego w październiku 2022 r. wynosiła 4.037,39 zł.

R. K. nie otrzymał świadczenia emerytalnego za miesiąc październik 2022 r. na swoje konto bankowe.

Pomimo otrzymania zasiłku pogrzebowego koszty pogrzebu R. K., które były ponadto poniosła jego siostra.

Postanowieniem z dnia 9 sierpnia 2023 r. Sąd Rejonowy w Gdyni stwierdził, że spadek po R. K. na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 17 kwietnia 2022 r., otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Gdyni w dniu 27 kwietnia 2023 r. nabyła w całości z dobrodziejstwem inwentarza siostra I. P. (K.).

W dniu 3 października 2023 r. I. P. złożyła do pozwanego organu rentowego wniosek o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po zmarłym bracie R. K..

Zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 10 października 2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił I. P. prawa do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym R. K. w dniu 5 października 2022 r. Organ rentowy wskazał, iż nie znajduje się ona w kręgu członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej, a zmarły nie był na jej utrzymaniu.

okoliczności bezsporne, a nadto: decyzja o przyznaniu emerytury – k. 68 akt emerytalnych, postanowienie z dnia 09.08.2023 r. – k. 13 akt ubezpieczeniowych, wnioski o wypłatę niezrealizowanych świadczeń – k. 9-10 akt emerytalnych, zeznania świadka M. P. – k. 41-42, protokół elektroniczny – k. 44 akt sprawy, zeznania ubezpieczonej I. P. – k. 42, protokół elektroniczny – k. 44 akt sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Stan faktyczny w niniejszej sprawie był w znacznej części bezsporny. Dotyczyło to prawa ubezpieczonego do emerytury, faktu przebywania w domu opieki, jak i postępowania przed organem rentowym, w tym wydania zaskarżonej decyzji. Okoliczności te wynikały jednoznacznie z dokumentów zgromadzonych w aktach ubezpieczeniowych pozwanej oraz aktach sprawy, w tym dokumentów urzędowych.

Podstawę ustaleń stanu faktycznego stanowiły także zeznania wnioskodawczyni I. P. oraz świadka jej męża M. P. na rozprawie w dniu 3 kwietnia 2024 roku.

Odwołująca wykazała fakturami z domu opieki wydatki poniesione w związku z utrzymaniem brata.

Odwołanie wnioskodawczyni jako zasadne zasługiwało na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu pozostawało ustalenie, czy I. P. ma prawo do niezrealizowanego świadczenia po zmarłym bracie R. K.. W zaskarżonej decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił wnioskodawczyni wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym bracie, wskazując, że nie jest ona członkiem rodziny uprawnionym do renty rodzinnej, jak również osoba zmarła nie pozostawała na jej utrzymaniu.

Jak wynika z treści art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1251 z późn. zm.), dalej: ustawa emerytalna, w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

Osoby wymienione w ust. 1 mają prawo do udziału w dalszym prowadzeniu postępowania o świadczenia, nieukończonego wskutek śmierci osoby, która o te świadczenia wystąpiła (ust. 2).

Roszczenia o wypłatę świadczeń, o których mowa w ust. 1, wygasają po upływie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenia przysługiwały, chyba że przed upływem tego okresu zgłoszony zostanie wniosek o dalsze prowadzenie postępowania (ust. 3).

W tym miejscu należy wskazać, iż zgodnie z treścią art. 67 ust. 1 ustawy emerytalnej do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71: 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione; 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka; 3) małżonek (wdowa i wdowiec); 4) rodzice.

Zgodnie z art. 130 ustęp 1 cytowanej ustawy świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym decyzją organu rentowego ZUS jako terminu płatności. Zgodnie z art. 101 pkt 2 ustawy prawo do świadczeń ustaje z chwilą śmierci osoby uprawnionej. Po ustaniu prawa do świadczeń jego wypłata jest wstrzymywana przez ZUS.

Sąd Okręgowy orzekający w tej sprawie podziela taką wykładnię art. 136 par 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którą dotyczy on sytuacji w której uprawniony wystąpił z wnioskiem o świadczeniem i przed datą wypłaty zmarł. Konsekwencją tej regulacji jest stanowisko, że prawo do renty lub emerytury nie jest dziedziczne /podobnie wyrok SA w Krakowie z dnia 25 października 2022 roku III AUa 193/19/.

Powyższy przepis nie powinien mieć zastosowania do sytuacji, w której prawo do świadczeń zmarłej osoby jest ustalone i ustaje z chwilą śmierci. Rozumowanie to nie oznacza, że świadczenia uzyskane za życia /oszczędności emerytury czy renty/ lub ich substraty /prawo do wypłaty emerytury/renty do dnia śmierci/ nie zużytkowane przez zmarłego, nie wchodzi w skład spadku. Rzecz kupiona za świadczenie, pieniądze ze świadczenia jako oszczędności czy roszczenie o zapłaty kwoty świadczenia przyznanego, ale nie wypłaconego wobec śmierci lecz należnego - podlegają ogólnym zasadom dziedziczenia z art. 922 par 1 kc.

Inne rozumowanie jest nielogiczne. Przyznanie z art. 136 par 1 ustawy emerytalnej prawa do niezrealizowanego świadczenia dla osoby dla której na wyłącznym utrzymaniu zmarły pozostawał, w sytuacji gdy emerytura lub renta była przyznana za życia /w większości w kwocie przekraczającej minimalne świadczenie/, zawsze musiałoby prowadzić do odmowy jego przyznania, skoro powyższe wyklucza pozostawanie na **wyłącznym utrzymaniu**.

Taka sytuacja prawna prowadziłyby do niezgodnego z art. 101 pkt 2 ustawy wzbogacenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych /Skarbu Państwa/ o świadczenia należne osobie zmarłej do dnia śmierci i przechodzące na spadkobierców jako roszczenie należne za ostatni miesiąc życia. Należne świadczenia rentowe – emerytalne są świadczeniami związanymi z wykonywaniem pracy zawodowej, z odprowadzaniem składek na ubezpieczenie społeczne, których ekwiwalentem jest świadczenie rentowe lub emerytalne. Nie są to świadczenia socjalne, które należne byłyby Skarbowi Państwa.

W tych okolicznościach prawnych, w ocenie Sądu Okręgowego, istotnym w tej sprawie było to, że ubezpieczona była spadkobiercą zmarłego R. K., co wykazała w toku postępowania, który to fakt uprawniał ją do otrzymania ostatniego należnego zmarłemu świadczenia.

Na marginesie Sąd Okręgowy wskazuje, że na gruncie niniejszej sprawy poza sporem jest, że wnioskodawczyni nie należała do grona osób uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym bracie. Dodatkowo, I. P. z emerytury brata opłacała część jego kosztów utrzymania. W październiku 2022 r. wszystkie koszty utrzymania brata pokryła ze swoich środków, a powinny być one pokryte z należnej R. K. emerytury za październik 2022 r., toteż zmarły był osobą utrzymywaną w październiku 2022 r. przez wnioskodawczynię, gdyż bez jej środków finansowych nie mógłby zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych podczas pobytu w placówce opiekuńczej.

W związku z powyższym sąd okręgowy, działając na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. oraz w związku z przywołanymi wyżej przepisami orzekł o zmianie zaskarżonej decyzji pozwanego organu rentowego z 10 października 2023 r. w ten sposób, że przyznał I. P. prawo do wypłaty niezrealizowanego świadczenia za październik 2022 r. po zmarłym R. K..

sędzia Joanna Wojnicka Blicharz